

PAPER DETAILS

TITLE: KOBİ'lerin Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi: Gaziantep ve Kahramanmaraş
Örneği

AUTHORS: Zeynep HATUNOGLU, Yusuf AKPINAR, Adnan ÇELİK

PAGES: 307-322

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185087>

KOBİ'LERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN ÖNEMİ: GAZİANTEP VE KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ*

Zeynep HATUNOĞLU[†]

Yusuf AKPINAR[‡]

Adnan ÇELİK[§]

ÖZ

Yöneticiler her zaman doğru ve etkin bilgiye hızlı bir şekilde ulaşma ihtiyacı içerisinde olmuşlardır. Günümüzün küreselleşen dünyasında, bilgi ve bilgi sistemlerinin önemi her geçen gün artmaktadır. KOBİ'lerde iyi bir yönetim kuşkusuz iyi bir bilgiye dayanır, isabetli kararlar ancak doğru ve zamanlı bilgilere dayanılarak verilebilir. Zamanlı anlamlı ve doğru bilgiler yönetim tarafından işletmenin faaliyetlerinin izlenmesinde planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve kontrol gibi temel işlevlerin yerine getirilmesinde çok önemli görevler üstlenir. Çünkü bilgi olmadan yönetimin ileriye dönük uzun vadeli planları oluşturma uygulama ve kontrol etme olanağı yoktur. Muhasebe bilgi sistemi (MBS) işletme yönetiminin karar almasını, temel işletme bilgi sistemlerinin bir alt sistemi olarak önemli ölçüde etkileyen ve yönlendiren özelliğe sahiptir.

KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemi bu çalışmamızda temel konu olarak ele alınmış, bu konunun önemi, kapsamı ve KOBİ'lerde uygulanması Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde anket bazında incelenmiştir. Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde bulunan KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemlerine verilen önem derecesi ölçülmeye çalışılmış, çalışmadan elde edilen verilere göre KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemlerini daha etkin ve verimli bir şekilde kullanabilmeleri ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, KOBİ, Muhasebe Bilgi Sistemi

JEL Kodu: M 40

THE IMPORTANCE OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM IN MANAGEMENT OF SMES: A STUDY ON GAZİANTEP AND KAHRAMANMARAŞ CASES

ABSTRACT

Managers have always been in the need of accurate and efficient access to information in a quick manner. In today's globalized world, the importance of information and information systems is increasing every day. Undoubtedly, a good management of SMEs is based on good knowledge of course but it can be given by being based on accurate information that is correct and timely. Meaningful and accurate information on time plays important roles in the fulfillment of monitoring of business activities by the management and basic functions such as planning, organizing, leading, coordinating and controlling since the management that is lack of enough knowledge do not have the opportunity to make long-term plans for the future, apply and control them. Accounting Information System (AIS) helping the business management to take decisions has effective and driving characteristics as a sub-system of basic business information systems.

* Bu çalışma 1. Uluslar arası Muhasebe ve Finans Sempozyumu'nda sunulmuştur.

[†] Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni. İİBF, zhaturuglu@hotmail.com

[‡] Arş.Gör., Adıyaman Üni. İİBF, yakpinar@posta.adiyaman.edu.tr

[§] Prof.Dr., Selçuk Üni. Beyşehir A.Akkanat İşletme Fakültesi, adnancelik@selcuk.edu.tr

The importance of accounting information system and its role in management of SMEs in this study has been discussed as the main issue. The importance of this topic, its scope and implementation in SMEs were examined by means of the questionnaires applied in Gaziantep and Kahramanmaraş. The degree of importance given to accounting information systems in SMEs located in Gaziantep and Kahramanmaraş is measured. According to the data obtained in the study, some suggestions were made in the aspect of SMEs' using accounting information systems in a more effective and productive way

KeyWords: Management, SMEs, Accounting Information System

JEL Codes: M 40

GİRİŞ

Bütün ekonomilerin temel dinamiğini oluşturmalarına rağmen, bugün literatürde üzerinde görüş birliği sağlanılabilmemiş bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. Doğaları gereği bu işletmeler için kesin bir tanımlama yapmak olanaksızdır. Sanayileşme düzeyine, işletmelerin bağlı oldukları işkollarına ve üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeler arasında, hatta aynı ülkenin farklı bölgeleri ve işkolları arasında KOBİ tanımlamaları değişebilmektedir (Akgemci,2001:7).

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler genel olarak sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile faaliyette bulunan, çabuk karar verme imkanına sahip ve düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ucuz üretim gerçekleştiren ekonomik teşebbüsler olarak tanımlanmaktadır(Şimşek,2002:16).

İşletmelerde, yönetimin alacağı kararlar için temel oluşturulması bakımından, yapılan faaliyetler nedeniyle meydana gelen kıymet hareketlerinin işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkisinin bilinmesi çok önemlidir. İşletmede alınan kararların sonucunun ölçülebilmesi ve bu kararların gelecekte işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkilerinin planlanabilmesi ve dönem içinde tamamlanan faaliyetlerin varlıklara etkisinin bilinmesi gerekir(Özalp, 2000:263).

Muhasebe bilgi sistemi (MBS) en eski temel işletme bilgi sistemlerinden biri olmasına karşın, gerek teorisyen ve gerekse uygulayıcılar tarafından çok iyi bilinen veya çok iyi özümsemiş bir sistem olduğunu söylemek oldukça güçtür. Ancak muhasebenin bir sistem anlayışı içerisinde ele alınmasının önemi gün geçtikçe artmakta yani bilgi kullanıcılarına düzenli ve zamanlı bilgi akışı sağlanmasının gerekliliği sürekli yükselen bir grafik sergilemektedir(Acar ve Dalğar,2005:29).

İşletme yönetiminde ortaya çıkan yeni anlayışlar, yeni yönetim bilgi teknolojisindeki gelişmeler ve işletmelerin büyümeleri, karar alma sürecine, planlamaya ve kontrol işlevinin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgilerin toplanması, birleştirilmesi ve süreçleşmesi işlemlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Günümüzde işletme yöneticilerinin bilgi ihtiyacı geleneksel muhasebe bilgilerinden elde edilen bilgilerle sınırlı değildir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin tüm bilgi ihtiyacını karşılamamakta olup, ancak büyük bir kısmını karşılayabilecek kapsamdadır(Banar, 2001:53).

1. ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Çalışma işletme yönetim fonksiyonlarında muhasebe bilgi sisteminin üstlendiği veya üstlenmesi gerektiği rolün, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta faaliyette bulunan KOBİ niteliğindeki işletmelerde ne derecede geçerlilik arz ettiğinin ölçülmesi amacıyla yapılmıştır.

Teorik bilgiler veri alınarak, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren KOBİ'lerde uygulanan anket çalışmasından hareketle, muhasebe bilgi sisteminin, işletmelerin yönetiminde işlev ve önem derecesi ölçülmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın yapılacağı örnek kütlenin tespitinde KOSGEB kayıtları esas alınmış olup, Gaziantep'te 2367, Kahramanmaraş'ta 528 adet Küçük ve Orta Ölçekli İşletme uygulamanın ana kütlesi olarak dikkate alınmıştır. Söz konusu ana kütleden basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle 350 adet KOBİ örnek olarak seçilmiştir. İşletmelere gönderilen anket formlarından toplam 148 adedi değerlendirmeye tabi tutulmuştur; anketlerin geri dönüş oranı %42 olarak gerçekleşmiştir.

Anketler vasıtasıyla toplanan veriler, SPSS 9.0 for Windows istatistik programı kullanılarak tasnife tabi tutulmuş, belirlenen değişkenler arasındaki ilişki derecelerinin ölçülmesinde ise programın karşılaştırmalı tablo analizi verilerinden faydalanılmıştır. Ayrıca anket verilerinin yüzde dökümleri de araştırma ve analiz kapsamında değerlendirilmiştir.

2. BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında KOBİ'lerin çalışan sayısına göre sınıflandırması ve faaliyette bulundukları sektörler açısından gruplandırılmasına ilişkin bilgiler verilecektir.

2.1. GENEL BİLGİLER

Ankete çalışmasına katılan işletmeleri çalışan sayısı bakımından sınıflandırmaya tabi tuttuğumuzda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

Tablo 1: İşletmelerin Çalışan Sayısına Göre Sınıflandırması

Sınıflandırma	Gaziantep		Kahramanmaraş		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Mikro İşletmeler	31	42	35	47	66	44
Küçük Ölçekli İşletmeler	26	35	30	41	56	38
Orta Ölçekli İşletmeler	17	23	9	12	26	18
Toplam	74	100	74	100	148	100

Tablo 1 incelendiğinde, Gaziantep KOBİ işletmeleri çalışan sayısı bazında sınıflandırıldığında; 1-9 arası çalışana sahip işletmelerin toplam işletmelerin %2'sini, 10-49 arası çalışana sahip işletmelerin toplam işletmelerin %35'ini, 50-250 arası çalışana sahip işletmelerin ise toplam işletmeler %23'ünü oluşturduğu görülmektedir.

Kahramanmaraş'ta ankete katılan işletmeler çalışan sayısı bazında sınıflandırıldığında; 1-9 arası çalışana sahip işletmelerin toplam işletmelerin %47'sini, 10-49 arası çalışana sahip işletmelerin toplam işletmelerin %41'ini, 50-250 arası çalışana sahip işletmelerin ise toplam işletmeler %12'sini oluşturduğu görülmektedir.

Ankete katılan işletmelerin toplamına bakıldığında işletmelerin %44'ü mikro, %38'i küçük ve %18'i ise orta ölçeklidir. Araştırmaya katılan işletmelerin faaliyette bulundukları sektörlerle ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 2. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Faaliyette Bulundukları Sektör

Sektörel Faaliyetler	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
İmalat	21	28,4	24	32,4
Ticaret	25	33,8	31	41,9
İnşaat	13	17,6	8	10,8
Ulaştırma-Haberleşme	4	5,4	2	2,7
Sosyal Hizmetler	11	14,9	9	12,2
Toplam	74	100	74	100

İşletmeler faaliyette bulundukları sektörler bazında incelendiğinde, ticaret işletmelerinin Gaziantep'teki işletmeler içerisinde %33,8 oranla, Kahramanmaraş'ta ise %41,9 oranla en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. İmalat sektörü ikinci sırada yer almaktadır.

İşletmelerin yönetim birimlerinin, yönetim faaliyetleri olan; planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve denetim ile ilgili alanlarda, muhasebe bilgi sisteminden ne yönde yararlandıklarına ilişkin bilgiler alt başlıklarda verilmeye çalışılmıştır.

2.2.MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ (MBS)'NİN PLANLAMA İLE İLİŞKİSİ

Plan, geleceğe ilişkin beklentilerin rakamlarla ifade edilmesidir. Küçük veya büyük tüm işletmeler plan yaparlar. Bu planlar kısa süreli olabileceği gibi uzun süreli de olabilmektedir. Ankete katılan işletme yöneticilerine gelecekte yatırım yapılacak alanların seçimi ve bunların finansman kaynaklarının belirlenmesi noktasında, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem derecesinin ne olduğu sorulduğunda alınan cevaplar Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Planlamada MBS'ne Verdikleri Önem

Gelecek Dönem Yatırım Kararlarında MBS'nin Önem Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	3	4,8	8	11,1
Önemsiz	2	3,2	6	8,3
Ne Önemli Ne Önemsiz	18	28,6	8	11,1
Önemli	18	28,6	27	37,5
Çok Önemli	22	34,9	23	31,9
Toplam	63	100,0	72	100,0

Tablo incelendiğinde, Gaziantep ilimizde yöneticilerin %63,5'inin, Kahramanmaraş ilimizde ise %69,4'ünün olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Yönetimin planlama faaliyetleri ile ilgili kararlarında muhasebe bilgi

sisteminin önemli bir rol üstelendiği söylenebilir. İşletmelerin muhasebe faaliyetlerinin işletme içerisinde ya da işletme dışında yürütülmesinin, yönetimin MBS'nin planlamadaki etkinliği konusundaki görüşü üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek için yapılan analizde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 4: Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşleri (%)

Gaziantep Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Planlama İle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemi					
	Çok Önemsiz	Önem- siz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	5,6	-	16,7	61,1	16,7	100
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	8,3	4,2	37,5	12,5	37,5	100
Tamamen İşletmemizde	-	4,8	28,6	19,0	47,6	100
Toplam(%)	4,8	3,2	28,6	28,6	34,9	100

Tablo 4'de görüldüğü üzere, Gaziantep ilinde faaliyet gösteren işletmelerden muhasebe kayıt ve raporlaması tamamen işletme dışında bağımsız bir muhasebe bürosunda yapılanlar ile işletmede yapılanların, muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerin planlama kararlarındaki önem derecesine ilişkin değerlendirmeleri sırasıyla %94,5 ve %95,2 şeklinde birbirine yakın sonuçları vermiştir.

Tablo 5: Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşleri (%)

Kahramanmaraş Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Planlama İle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemi					
	Çok Önemsiz	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	30,4	13,0	4,3	26,1	26,1	100
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	4,0	8,0	8,0	52,0	28,0	100
Tamamen İşletmemizde	-	4,2	20,8	33,3	41,7	100
Toplam(%)	11,1	8,3	11,1	37,5	31,9	100

Tablo 5 incelendiğinde, muhasebe faaliyetini kısmen veya tamamen kurum içinde yürüten işletmelerin, muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerin planlama kararlarındaki önem derecesine ilişkin değerlendirmeleri sırasıyla %88 ve %95,8 şeklinde gerçekleşmiştir.

Kahramanmaraş'ta faaliyette bulunan KOBİ'lerin muhasebe biriminin ürettiği bilgilerin planlamadaki önem derecesi muhasebe hizmetinin kısmen ya tamamen işletmede görülmesi ile paralellik taşımaktadır.

2.3. MBS'NİN ÖRGÜTLEME İLE İLİŞKİSİ

Genel olarak KOBİ'lerin örgütlenme yapılarına bakıldığında, departmanların keskin hatlarla birbirinden ayrılmadığı gözlenmektedir. Üretilen ürünün satışına yönelik pazarlama faaliyetleri, hammadde ve yarı mamul alımı vb. işlemleri kapsayan tedarik faaliyetleri, çalışanlara avans ödenmesi vb. personel faaliyetlerinin tümü muhasebe departmanlarınca yapılmaktadır(Kök,2000:72). Bazı KOBİ'lerde ise ayrı bir muhasebe departmanı bulunmamakta, işlemlerin defter kayıtları ve diğer muhasebe işlemleri bağımsız muhasebe bürolarında yapılmaktadır. Çalışmamızda MBS'nin örgütleme ile ilişkisi, muhasebe işlemlerinin hangi kapsamda işletmede yerine getirildiğinin tespiti ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu konuya ilişkin bulgular tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Muhasebe İşlemlerini Yürüttükleri Yerler

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	23	31,1	23	31,1
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	29	39,2	25	33,8
Tamamen İşletmemizde	22	29,7	26	35,1
Toplam	74	100,0	74	100,0

Tablo 6'da görüldüğü üzere, Gaziantep'teki işletmelerin %29,7'si, Kahramanmaraş'taki işletmelerin ise %35,1'i muhasebe işlemlerini tamamen işletme bünyesinde yürütmektedirler. Tablo verileri incelendiğinde, her iki ilde faaliyet gösteren KOBİ'lerin %68,9'nun muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kısmen ya da tamamen işletmede tuttukları görülmektedir. Bu verilere göre, işletmelerin %60'dan fazlasının muhasebenin yönetimin örgütleme fonksiyonundaki öneminin farkında oldukları söylenebilir. KOBİ'lerin çalışan sayısına göre büyüklükleri ile muhasebe işlemlerinin işletme bünyesinde yürütülmesi arasında bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 7: Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Büyüklüğüne Göre İşletmeler					
	Mikro		Küçük		Orta	
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	13	56,5%	6	26,1%	4	17,4%
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	4	13,8%	21	72,4%	4	13,8%
Tamamen İşletmemizde	-	-	6	27,3%	16	72,7%
Toplam	17	23,0%	33	44,6%	24	32,4%

Tablo 8. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Büyüklüğüne Göre İşletmeler					
	Mikro		Küçük		Orta	
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	16	69,5%	6	26,1%	1	4,4%
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	8	32,0%	15	60,0%	2	8,0%
Tamamen İşletmemizde	2	7,7%	11	42,3%	13	50,0%
Toplam	26	35,1%	32	43,2%	16	21,6%

Tablo 7 ve 8 incelendiğinde, her iki ilimizde de, tamamen bağımsız muhasebe bürolarında muhasebe işlemlerini yürütenlerin büyük çoğunluğunun mikro düzeydeki işletmeler, tamamen işletme bünyesinde yürütenlerin ise %50'den fazlasının orta ölçekli işletmeler olduğu tespit edilmiştir.

2.4. MBS'NİN YÖNELTME İLE İLİŞKİSİ

Yönetimde planlama ve örgütlenme faaliyetlerinden sonra, oluşturulan yapının işletilmesi yürütme fonksiyonu ile gerçekleşmektedir (Şimşek,2006:218). Yönetimin yürütme fonksiyonunun doğrudan işletme yöneticilerinin kendi gözlem, tecrübe ve yönetim becerileri ile ilgili olduğu düşünülebilir(Mucuk, 2001:179). Yürütme işlevi çoğunlukla yönetici ile astları karşı karşıya getiren gündelik çalışmalardan oluşu (Büyükmirza,2010:41). Muhasebe bilgi sisteminin hazırladığı raporlar ve belgeler, yönetime yürütmede alacağı kararlara yardımcı bir araç konumundadır.

Özellikle karşılıklı güven noktasında psikolojik faktörlerden kaynaklanan sorunlar, işletmelerde yetki devri sürecinin etkinliğini engelleyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ'lerde yetki devri kapsamında, işlerin bir kısmının (örneğin harcama yetkisinin) muhasebe sorumlusuna aktarılması konusunda yönetimin tutumu tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 9: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Departmanının Özellikle Harcama Yetkisi Konusunda Yönetimin Tutumu

Yetki ve Sorumluluk	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamıyla Sahip ve Ortaklara Aittir	30	58,8	37	74,0
Tamamıyla Muhasebe Sorumlusuna Aittir	4	7,8	2	4,0
Kısmen Muhasebe Sorumlusuna Aittir	17	33,3	11	22,0
Toplam	51	100,0	50	100,0

KOBİ'lerin kendi yapıları gereği üst yönetimin yönetici-sahip konumunda olması, ankete katılan işletmelerin %50'sinden fazlasında yetki ve sorumlulukların tamamıyla kısıtlanmış olması sonucunu ortaya çıkartmıştır. Tablo 9'da da görüldüğü üzere, işletme sahip ve ortaklarının muhasebe departmanına harcamaya ilişkin bütün yetkileri kullandırmaması, KOBİ'lerin genel özelliğini yansıtmakla birlikte, muhasebenin bu işletmeler için profesyonel anlamda bir departman olmaktan çok ara birer süreç olarak algılandığı izlenimini vermektedir.

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgiler, sadece işletmelerin sahip ve ortakları ile dış bilgi kullanıcılarının değil, aynı zamanda işletmenin diğer departman yöneticilerinin alacakları kararlarda kullanılabilmektedir. Tablo 10 ve 11'de MBS'nin üretmiş olduğu bilgilerin diğer departmanlar için önem derecesi yer almaktadır.

2.4.1. Diğer Departmanlar Açısından Muhasebe Raporlarının Öneme İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bu raporların diğer departmanlarca kullanım sıklığını (1 Hiçbir zaman.....5 Her zaman şeklinde) ortaya koyan sonuçlar Tablo 10 ve 11'de gösterilmiştir.

Tablo 10: Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Diğer Departmanların Kullanım Sıklığı

Kullanım Sıklılığı	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Hiçbir Zaman	9	16,4	-	-	2	3,3	2	3,3
Nadiren	7	12,7	2	3,2	11	8,3	10	16,7
Orta Düzende	15	17,3	7	11,3	14	23,3	14	23,3
Çoğu Zaman	17	30,9	25	40,3	17	28,3	16	26,7
Her Zaman	7	12,7	28	45,2	16	26,7	18	30,0
Toplam	55	100,0	62	100,0	60	100,0	60	100,0

Tablo 11: Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Ürettiği Bilgilerin Diğer Departmanların Kullanım Sıklığı

Kullanım Sıklığı	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Hiçbir Zaman	14	22,6	4	5,9	5	7,6	9	13,4
Nadiren	6	9,7	3	4,4	12	18,2	10	14,9
Orta Düzende	19	30,6	15	22,1	22	33,3	19	28,4
Çoğu Zaman	11	17,7	29	42,6	15	22,7	17	25,4
Her Zaman	12	19,4	17	25,0	12	18,2	12	17,9
Toplam	62	100,0	68	100,0	66	100,0	67	100,0

Tablo 10 ve 11 incelendiğinde, her iki ilde de MBS'nin ürettiği bilgilerden en fazla finansman, az ise üretim departmanının yararlandığı görülmektedir. MBS'nin ürettiği bilgiler yönetimin yürütme fonksiyonunun etkin bir şekilde yerine getirilmesinde önem arz etmektedir. İşletmede daha önce alınan kararlarda değişim yaratacak, olumlu ya da olumsuz nitelikte bilgiler ortaya çıkabilmektedir. Muhasebenin görevini tam olarak yerine getirebilmesi için olumlu ya da olumsuz tüm bilgilerden yönetimi haberdar etmesi gerekir.

2.4.2. Bilgilerin Yönetime Bildirilmesi Şekline İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerin yönetime bildirilmesine ilişkin bilgiler tablo 12'de görülmektedir.

Tablo 12: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Yönetime Bildirilen Bilgilerin Nitelikleri

Yönetime Anında Bilgi Sunma	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Yalnızca Olumlu Bilgiler	6	8,1	4	5,4
Yalnızca Olumsuz Bilgiler	4	5,4	5	6,8
Olumlu veya Olumsuz Her Türlü Bilgi	64	86,5	65	87,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Tablo 12'de görüldüğü üzere, yönetime olumlu veya olumsuz her türlü bilginin iletilme oranı %85 ve üzeridir. Olumlu veya olumsuz her türlü bilginin iletilmesi, üst yönetimin daha doğru kararlar vermesine yardımcı olacaktır. Ankete katılan işletmelerde, genel olarak, muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde işlediği söylenebilir.

2.4.3. MBS Raporlarının Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Anlaşılmasına İlişkin Verilerin Analizi

MBS'nin yürütmedeki önemini ortaya çıkarmak amacıyla, yöneticilerin muhasebe raporlarını yorumlarken yardıma ihtiyaç duyup duymadıklarına ilişkin soruya verdikleri cevaplar tablo 13'de görülmektedir.

Tablo 13: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Muhasebe Raporlarından Bir Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Yararlanabilmeleri

Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Yararlanabiliyor Olmaları	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	25	37,9	20	29,0
Evet, Kısmen	32	48,5	37	53,6
Hayır	9	13,6	12	17,4
Toplam	66	100,0	69	100,0

Tablodan da görüldüğü üzere, muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporlar; Gaziantep'teki yöneticilerce %86,4, Kahramanmaraş'taki yöneticiler açısından ise %82,6 oranında tamamen ve kısmen anlaşılabilir. Yöneticilerin belirli düzeyde muhasebe bilgisine sahip oldukları söylenebilir.

2.4.4. Vergisel Sorumluluk ve MBS'nin Görevine İlişkin Verilerin Analizi

Ülkemizde muhasebe raporları genellikle yasal zorunluluklar nedeniyle hazırlanmaktadır. Bu anlayışla hazırlanan muhasebe kayıtlarının işletmenin gelecekteki finansal yapılanması için gerekli verileri sağladığı tam olarak düşünülememektedir (Çelik ve Akgemci, 1998:84). Bu nedenle işletmelerde muhasebe bilgi sisteminin sadece vergisel sorumlulukları yerine getirmek için oluşturulup oluşturulmadığını ortaya çıkartmaya yönelik bilgiler tablo 14'de görülmektedir.

Tablo 14: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmeler Açısından MBS'nin Görevinin Sadece Vergisel Sorumluluklar Olup Olmadığına Dair Veriler

Muhasebenin Görevi Sadece Vergisel Sorumlulukları Yerine Getirmek midir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	7	9,6	17	23,0
Evet, Kısmen	24	32,9	21	28,4
Hayır	42	57,5	36	48,6
Toplam	73	100,0	74	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki KOBİ yöneticilerinin %57,5'i, Kahramanmaraş'taki KOBİ yöneticilerinin ise %48,6'sı muhasebe bilgi sisteminin sorumluluğunun sadece vergisel yükümlülükleri yerine getirmek olmadığını ifade etmişlerdir. Kısmen vergisel sorumluluklarını yerine getirmek olduğunu belirtenlerin oranı Gaziantep'te %32,9, Kahramanmaraş'ta ise %28,4'tür.

2.4.5. Diğer Sorumluluklar ve MBS'nin Görevine İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin vergisel sorumlulukları dışında başka sorumlulukları da bulunmaktadır. Örneğin üretimin birim maliyetinin hesaplanması ve yönetimin alacağı özel kararlara ilişkin bilgiler diğer sorumlulukları arasında sayılabilirler.

MBS'nin görevinin sadece vergisel sorumluluğu yerine getirmek olduğu değerlendirilmesine “hayır” ve “kısmen evet” cevabını veren katılımcıların, MBS'nin vergisel sorumluluğu dışındaki görevlerinin neler olduğuna ilişkin görüşleri tablo 15’te görülmektedir.

Tablo 15. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmeler Açısından MBS’nin Vergisel Sorumluluklarının Dışındaki Görevlerine İlişkin Veriler

Vergisel Sorumluluklar Dışındaki Görevler	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Üretim maliyetini belirleme	43	65	36	63
Gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak	34	51	30	52
Planlamaya yardımcı olmak	45	68	41	72
Özel yönetim kararlarına yardımcı olmak	30	45	25	43
Üretim yeri performansının değerlemesine yardımcı olmak	28	42	24	42
Satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak	44	66	34	60

Gaziantep’teki “66” yöneticinin seçenekleri işaretlemeleri ile yapılan sıralamada; “planlamaya yardımcı olmak” seçeneği birinci sırada, “satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak” ikinci sırada, “gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak” üçüncü sırada yer almıştır.

Kahramanmaraş’ta “57” yöneticinin seçenekleri işaretlemeleri ile yapılan sıralamada; “planlamaya yardımcı olmak” seçeneği birinci sırada, “gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak” ikinci sırada, “satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak” üçüncü sırada yer almıştır.

Sonuç itibarıyla her iki ilimiz KOBİ’lerinde MBS’nin vergisel sorumluluğu dışındaki görevlerinin ilk üçü sıralaması farklı da olsa aynıdır. KOBİ’lerde muhasebe bilgi sisteminin en önemli görevinin “planlamaya yardımcı olmak” olduğu söylenebilir.

2.5. MBS’NİN KOORDİNASYON İLE İLİŞKİSİ

Muhasebe departmanları çoğunlukla işletmenin diğer departmanları ile yönetim birimi arasında köprü görevini yerine getirmektedir. Çoğu zaman işletme yöneticileri, diğer departmanlar hakkındaki bilgileri de muhasebe departmanları aracılığıyla sahip olmaktadır. Muhasebe yöneticisi, işletmenin içyapısından ve dış ilişkilerinden kaynaklanan değer hareketlerini yakından izleyerek bilgi edinme ve iletişim fonksiyonunu, işletmenin faaliyet sonuçlarını belirli dönemlerde finansal durum tabloları ile ortaya koyarak işletme yönetiminde planlama, kontrol ve karar verme fonksiyonlarının yerine getirilmesi için gerekli bilgileri, istenilen nitelik ve zamanda sağlayarak yönetimi destekleme fonksiyonunu yerine getirmektedir(Kök, 2000:76).

Tablo 16’da araştırmaya katılan işletmelerde muhasebe departmanının diğer departmanlar ile koordinasyonunun tespitine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Katılımcılardan 1 en az.....4 en çok şeklinde görüş bildirmeleri istenmiştir.

Tablo 16: Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerde Muhasebe Bölümünün Sorun Yaşadığı Departmanlar

Muhasebe Departmanının En Çok Sorun Yaşadığı Departmanlar	Gaziantep Derece Puanı	Kahramanmaraş Derece Puanı
Finansman	23	59
Pazarlama	14	37
Üretim	29	12
Hepsi	4	-

Araştırmaya katılan Gaziantep’teki KOBİ’lerde muhasebe işlemlerini tamamen veya kısmen işletme bünyesinde yürüten 51 işletme yöneticilerinden 44 tanesi bu soruya yanıt vermiştir. Sonuçlar incelendiğinde Gaziantep’teki işletmelerde muhasebe departmanının bilgi alış verişi ve evrak takibinde en çok üretim departmanı ile sorun yaşadığı görülmektedir.

Kahramanmaraş’ta ise bünyesinde, muhasebe işlemlerini tamamen veya kısmen yürüten 51 işletmeden toplam 47 tanesi bu soruya yanıt vermiştir. Kahramanmaraş’taki işletmelerde muhasebe departmanının bilgi alış verişi ve evrak takibinde en çok sorun yaşadığı departman 59 puanla finansman departmanı olmuştur.

2.5.1. Bilgisayarlar Arası Bilgi Alış Verişine İlişkin Analiz

Muhasebe departmanının gerek yönetimle gerekse diğer departmanlarla koordinasyonunun etkin bir şekilde sağlanması belirli bir ölçüde de olsa bu departmanlarla arasında sürekli bilgi akışının bulunmasına bağlıdır. Çalışmamızda işletmelerde muhasebe departmanındaki bilgisayarların diğer departmanlardaki bilgisayarlarla entegrasyonunun olup olmadığı sorularak koordinasyonun derecesi saptanmaya çalışılmıştır.

Tablo 17: Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki KOBİ’lerde Muhasebe Departmanındaki Bilgisayarların Diğer Departman Bilgisayarları ile Entegre Olup Olmadığı

Muhasebenin Departmanındaki Bilgisayarlar Diğer Departmanlarla Entegre midir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	8	15,7	9	18,4
Evet, Kısmen	21	41,2	16	2,7
Hayır	22	43,1	24	8,9
Toplam	51	100,0	49	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki işletmelerde muhasebe bilgisayarlarının diğer bilgisayarla entegrasyonun tamamen ve kısmen olduğu yönünde görüş bildirenlerin oranının %56,9 olduğu görülmektedir. Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise bu oran % 51,1'dir.

2.5.2. Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığına İlişkin Verilerin Analizi

Katılımcıların yönetim ile iletişimin şeklini öğrenmek amacıyla ilgili sorulara ilişkin verilen cevaplar Tablo 18'de yer almaktadır. Katılımcılardan 1 en az...4 en çok şeklinde derecelendirerek cevap vermeleri istenmiştir.

Tablo 18: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığı

İletişim Aracı	Gaziantep Derece Puanı	Kahramanmaraş Derece Puanı
Sözlü	167	164
Telefon	90	96
Yazılı	70	90
İnternet	38	43

Gaziantep'teki KOBİ'lerde yönetime bilgi sunma şekli olarak sözlü ve yüz yüze yapılan görüşmeler en çok kullanılan iletişim şeklidir. İkinci sırada ise yazılı olarak yapılan iletişim yer almaktadır. Kahramanmaraş'taki yöneticiler de yönetime bilgi sunarken en çok sözlü ve yüz yüze olan iletişim kanalını seçtiklerini ifade etmişlerdir.

2.5.3. Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekline İlişkin Verilerin Analizi

Ankete katılan işletmelerde muhasebe ile finansman faaliyetlerinin birlikte yürütülüp yürütülmediğin ilişkin bilgiler Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19: Kahramanmaraş ve Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekli

Muhasebe Finansman Faaliyetlerinin Birlikte Yürütülme Durumu	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamen Birlikte	17	33,3	18	36,7
Kısmen Birlikte	25	49,0	26	53,1
Tamamen Ayrı	9	17,7	5	10,2
Toplam	51	100,0	49	100,0

Tabloda görüldüğü üzere muhasebe ve finansman faaliyetleri KOBİ'lerin genel özelliğinden biri olan bölümler arası ayrılmaların çok az olduğu görüşünü desteklemiştir. Gaziantep'teki işletmeler %82,7, Kahramanmaraş'taki işletmelerde

%89,8 oranla muhasebe ve finansman faaliyetlerini kısmen ve tamamen beraber yürüttüklerini ifade etmişlerdir.

2.6. MBS'NİN DENETİM İLE İLİŞKİSİ

Muhasebe bilgi sistemi özellikle KOBİ'lerin en önemli kontrol mekanizmasıdır. Muhasebe bilgi sistemi geri bildirim raporlarını hazırlar. Geri bildirim verileri, genel olarak planlardan meydana gelen sapmaların muhtemel nedenlerinin belirlenmesine ve eylemlerin belirli aşamalarında programa göre gidip gitmediğinin kontrol edilmesine ve ayrıca sapmalardan sorumlu kişilerin belirlenmesine olanak sağlar. Sapmaların muhtemel nedenlerinin belirlenmesi, eylemlerin programa göre yapılıp yapılmadığının kontrol edilmesi ve sapmalardan sorumlu kişilerin belirlenmesi de aynı zamanda yönetim muhasebesinin işlevini oluşturur (Üstün, 1982:8). İşletmeler muhasebe denetimi için kendi bünyelerinde iç denetçi bulundurabilmektedirler. KOBİ'lerde iç denetçi bulundurulup bulundurulmadığını belirlemek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar tablo 20'de görülmektedir.

Tablo 20: Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Muhasebe Denetimi İçin İç Denetçi Bulundurma Durumu

Muhasebe İçin İç Denetçi Bulundurma Durumu	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet	24	47	19	38,8
Hayır	27	53	30	61,2
Toplam	51	100,0	49	100,0

Tablo incelendiğinde, Gaziantep'te işletme bünyesinde muhasebe işlemlerini yürüten işletmelerin %45,3'ü, Kahramanmaraş'taki işletmelerin ise %38,8'i muhasebe bilgi sisteminin denetimi için işletmede iç kontrolör bulundurduklarını ifade etmişlerdir. Yeni TTK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bu oranda artış olacağı beklenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

KOBİ'lerin tüm işletmeler içindeki payları (%98) göz önüne alındığında, KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunların çözümü neredeyse tüm işletmelerin sorunlarının çözümü anlamına gelecektir. Yöneticilerin işletme faaliyetlerine ilişkin kararlarda muhasebe bilgilerinden yararlanmaları, kararların daha isabetli olmasını sağlayacaktır. Bu sayede işletmeler sağlıklı büyüme süreçlerini yaşayabilecek ve yeni avantajlı alanlara yatırım yapabileceklerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerimizin çoğunluğu finansal konularda muhasebe bilgi sisteminin önemli bir yerinin olduğunun bilincindedirler. Yapılan araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- Ankete katılan KOBİ'lerin %44'ü mikro, %38'i küçük, %18'i ise orta ölçektedir.
- KOBİ'ler birinci sırada ticaret, ikinci sırada ise üretim sektöründe faaliyet göstermektedirler.
- MBS'nin ürettiği bilgiler yöneticiler tarafından planlama faaliyetlerinde kullanılmaktadır.

- MBS'nin hazırladığı raporlar en fazla finansman departmanı, en az ise üretim departmanı tarafından kullanılmaktadır.
- Yöneticilerin çoğunluğu asgari de olsa muhasebe bilgisine sahiptirler. Yardıma ihtiyaç duymadan MBS'nin hazırladığı raporları anlayabilmektedirler.
- Muhasebe departmanı tüm bilgileri yönetime iletmektedir.
- Mikro işletmelerin muhasebesi çoğunlukla bağımsız muhasebe bürolarında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebesi kısmen ya da tamamen işletme içerisinde tutulmaktadır.
- Gaziantep'teki işletmelerin %9,6'sı, Kahramanmaraş'taki işletmelerin ise %23'ü muhasebeyi vergisel amaçla tutmaktadır.
- Muhasebe, vergisel amaç dışında, planlamaya yardımcı olmak, yatırım kararlarına yardımcı olmak ve satış fiyatını belirlemek amacıyla tutulmaktadır.
- Yönetimle yüz yüze sözlü iletişim kurulmaktadır.
- Muhasebe departmanı bilgi alış verişi ve evrak takibinde en çok üretim ve finansman departmanlarıyla sorun yaşamaktadır.
- KOBİ'lerde muhasebe ve finansman faaliyetleri çoğunlukla birlikte yürütülmektedir.
- Az sayıda KOBİ iç denetçi istihdam etmektedir.

MBS'nin hazırladığı raporların üretim departmanı tarafından da kullanımının artırılması genel olarak işletmenin karlılığına katkı sağlayacaktır. Örneğin MBS'nin ürettiği bilgiler, karlılığı yüksek ürünlerin üretimin artırılması, düşük olanların ise üretiminin azaltılması yönünde alınacak kararlara ışık tutar.

Ankete katılan KOBİ'lerde iç denetçi sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Yeni TTK'da iç denetimin artan önemine paralel olarak, yakın zamanda bu işletmelerimizde iç denetçi sayısının artacağı beklenmektedir.

Sonuç olarak, bilginin her yerde olduğu gibi KOBİ'lerin yönetiminde de önemli olduğu çok açık bir gerçektir. KOBİ'lerde bilginin üretildiği en önemli ve en eski kaynak olan muhasebe bilgi sisteminin, basit bir muhasebe anlayışından çıkıp KOBİ yönetiminin vazgeçilemez bilgi bankası olması, öneminin tam olarak anlaşılması ve bunun uygulamaya mutlaka yansıtılması gerekmektedir. Dolayısı ile muhasebenin sadece vergisel işlemler için değil, işletmenin her aşamasında kararlara katılabilecek bir bilgi sistemi olduğunun önemi anlaşılıp etkin ve verimli şekilde kullanabilmek için gerekli yetki, sorumluluk ve iletişimin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- ACAR, D. ve DALĞAR, H.(2005), "Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı", Muhasebe Ve Denetime Bakış Dergisi, Ocak 2005, ss.23-40.
- AKGEMCİ, T. (2001), KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, KOSGEB Yayınları, BMS Matbaacılık, Ankara,
- BANAR, K. (2001), Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,
- BÜYÜKMİRZA, K(2010), Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitabevi,, Ankara,
- KÖK, D. (2000), "Yönetim Kararlarının Alınmasında Muhasebe Organizasyonunun Rolü: Kahramanmaraş Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama", KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Zeynep HATUNOĞLU, Yusuf AKPINAR, Adnan ÇELİK

- MUCUK, İ. (2001), Modern İşletmecilik, Türkmen Kitapevi, İstanbul
- ÇELİK, A. ve AKGEMCİ, T.(1998), Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,
- ÖZALP, İ. (2000), Genel İşletme, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,
- ŞİMŞEK, Ş. (2002), Ekonominin Lokomotifi KOBİ'lerin Olmazsa Olmazları, Alfa Yayınları, İstanbul,
- ŞİMŞEK, Ş. (2006), İşletme Bilimlerine Giriş, Adım Matbaacılık, Konya,
- ÜSTÜN, R. (1982), Muhasebe Bilgilerinin Finansal Kontrol Amacıyla Bölüm Yöneticilerine İletilmesi ve Bir Anket Uygulaması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Basımevi, Eskişehir,